

การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษา

ด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษา

Development of Mentorship characteristics of Teacher students in social studies through Contemplative education approaches.

วิทยา เต่าสา^{1*} และ สุธธิสา สมณา²

Wittaya Taosa^{1*} and Sutthisa Sommana²

^{1,2}สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

^{1,2}Social studies Major, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University

*Corresponding email: wittaya.tao@rru.ac.th

Received: September.2.,2024.; Revised: November.11.,2024.; Accepted: November.18.,2024

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและประเมินคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษาด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษา โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 28 คน โดยเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือในการวิจัยคือ แผนการจัดกิจกรรมโฮมรูมด้วยจิตปัญญาศึกษา และแบบประเมินความเป็นพี่เลี้ยง

ผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษาโดยการฝึกปฏิบัติกิจกรรมโฮมรูมที่บูรณาการกับกระบวนการจิตปัญญาศึกษาในสถานศึกษาจริงตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีที่ 4 การแสดงออกคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษาที่แสดงออกมาทั้ง 5 ด้านคือ ด้านความรับผิดชอบ การแก้ไขปัญหา การสื่อสารและการให้คำปรึกษา การทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการวางแผนและการจัดกิจกรรม หลังจากผ่านการฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษาแต่ละชั้นปีแล้ว มีการพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเมื่อเริ่มต้นในชั้นปีที่ 1 ระดับความเป็นพี่เลี้ยงแสดงออกอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.49$) เมื่อผ่านการฝึกในชั้นปีที่ 2 และ 3 ระดับความเป็นพี่เลี้ยงแสดงออกในระดับที่มาก ($\bar{X}=4.07$ และ $\bar{X}=4.32$) และระดับความเป็นพี่เลี้ยงเพิ่มขึ้นอยู่ใน ถึงมากที่สุด ($\bar{X}=4.55$) เมื่อจบการศึกษาในชั้นปีที่ 4

คำสำคัญ : ความเป็นพี่เลี้ยง, นักศึกษาครูสังคมศึกษา, จิตปัญญาศึกษา

ABSTRACT

The purpose of this study was to develop and evaluate the mentoring characteristics of teacher students in social studies through the contemplative education approaches. The sample group was students in the Bachelor of Education program. Department of Social Studies, Faculty of Education, Rajabhat Rajanagarindra University, 1st year, academic year 2020, number of 28 people, selected purposively. The research tool was a plan for organizing homeroom activities with contemplative education approaches and mentoring assessment forms.

The study results found that the development of mentoring characteristics through the contemplative education approaches by practicing homeroom activities integrated with the contemplative education approaches in educational institutions from the first year to the fourth year. Expressing the mentoring characteristics of teacher students in social studies in all 5 fields is responsibility. Troubleshooting, communication and consulting, working with others, planning and organizing activities. After completing the training experience each year at educational institutions, it is continuously developed. When starting in the first year, the level of mentorship was expressed at a moderate level ($\bar{X}=3.49$) after training in Years 2 and 3, the level of mentorship was expressed at a high ($\bar{X}=4.07$ and $\bar{X}=4.32$) and the level of mentoring increased to the greatest extent ($\bar{X}=4.55$) when graduating in the 4th year.

Keywords: Mentorship characteristics, social studies students, contemplative education.

บทนำ

การผลิตและพัฒนาครูได้มีการปรับเปลี่ยนหลักสูตรจาก 5 ปี เป็น 4 ปี เริ่มดำเนินการในปี 2562 โดยปรับให้เป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะโดยยึดความสามารถของผู้เรียนเป็นหลัก มีการกำหนดให้นักศึกษาเริ่มต้นฝึกประสบการณ์การสอนในสถานศึกษาตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 จนถึงชั้นปีที่ 4 โดยใช้สถานศึกษาเป็นพื้นที่สำหรับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูและวิชาเอก โดยมีความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และมหาวิทยาลัย เพื่อสามารถที่จะผลิตครูตรงกับความต้องการของผู้เรียน รวมไปถึงมีความสามารถที่จะปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ของประเทศของภูมิภาค และของโลกได้เป็นอย่างดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

การปรับปรุงหลักสูตรการผลิตครูจาก 5 ปี เป็น 4 ปี เป็นการปรับให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่สำคัญสำหรับครูในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในการสอน การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ทันสมัยและหลากหลาย การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนุกสนานและให้โอกาสในการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ของผู้เรียน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างครูกับนักเรียนและผู้ปกครอง รวมถึงการสอนที่สร้างสรรค์และกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตัวคุณครูต้องส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ การแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ รวมถึง

สนับสนุนการทำงานร่วมกันในห้องเรียน นอกจากนี้ ครูยังต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการศึกษามีความเข้าใจในความแตกต่างทางวัฒนธรรม และสนับสนุนการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน ครูควรกระตุ้นหรือรื้อฟื้นในการพัฒนาทักษะและความรู้ของตนเองอยู่เสมอ และมีความรับผิดชอบต่อการสอนและการพัฒนานักเรียนในทุกระดับชั้น (ธนภฤต อึ้งน้อย และอนุชา กอนพ่อง, 2564)

คุณลักษณะความเป็นที่เลื่องเป็นหนึ่งในทักษะในศตวรรษที่ 21 ของครู ประกอบด้วย การใช้เทคโนโลยีในการสอน การสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่หลากหลายและสนุกสนาน การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์และการแก้ปัญหา และการสนับสนุนการทำงานร่วมกัน ความเป็นที่เลื่องในตัวครูจะช่วยให้ให้นักเรียนมีความพร้อมในการเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและการท้าทายในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและการพัฒนาบุคลิกภาพที่ดีของนักเรียน (ลินดา นาโคปย และคณะ, 2562 และวนิดา ยานรักษา และคณะ, 2564) คุณลักษณะการเป็นที่เลื่องที่ดีของครูสังคศึกษาประกอบด้วย ความอดทน ความเข้าใจและการยอมรับ การสื่อสารที่ดี การให้คำปรึกษา และการเป็นแบบอย่างที่ดี มีความสามารถในการจัดการเวลาและทรัพยากร การสนับสนุนและเสริมสร้างความมั่นใจ การมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความยืดหยุ่น สร้างแรงจูงใจในการเรียนรู้ คุณลักษณะเหล่านี้ช่วยสนับสนุนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาของนักเรียนได้อย่างเต็มที่ (วนิดา ยานรักษา และคณะ, 2564) การพัฒนาคุณลักษณะเหล่านี้สามารถทำได้ผ่านหลายวิธี ทั้งการอบรมด้านการพัฒนาบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และการใช้เทคโนโลยีในการสอน การให้คำปรึกษาและการสนับสนุนทางวิชาการ รวมถึงการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ทักษะการสอน การจัดการห้องเรียน และวิธีการเป็นที่เลื่องที่ดี โดยส่งเสริมการเข้าร่วมการสัมมนาเชิงปฏิบัติการที่เน้นการพัฒนาทักษะเป็นที่เลื่อง (สุรยศ ทรัพย์ประกอบ และคณะ, 2565)

การพัฒนาสมรรถนะของนักศึกษาครูเป็นกระบวนการที่สำคัญเพื่อให้ นักศึกษาครูมีความพร้อมและสามารถทำงานในสถานการณ์การสอนและการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางในการพัฒนาประกอบด้วย นักศึกษาครูควรศึกษาศาสตร์ในสาขาที่ตนเลือกเรียนให้เกิดความเชี่ยวชาญ เพื่อมีความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการสอนและการจัดการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติการสอนจริงในสถานที่จริง ทำให้ได้รับประสบการณ์ทางวิชาชีพและสามารถนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ ควรมีโอกาสทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น การทำโครงการกลุ่มหรือการทำงานในทีม เพื่อเพิ่มทักษะในการสื่อสารและการทำงานร่วมกับผู้อื่น นักศึกษาครูควรสนใจการศึกษาเพิ่มเติมในหลาย ๆ ด้าน เพื่อเข้าใจศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการสอน สนับสนุนนักศึกษาในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อทำความเข้าใจถึงการพัฒนาด้านทักษะและความรู้ที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางวิชาชีพ การสนับสนุนในการพัฒนาทักษะในการวิจัย ทั้งในการวิจัยเชิงประจักษ์และวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์ และการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร ทั้งการพูด, การเขียน และการอ่าน (ธนภฤต อึ้งน้อย และอนุชา กอนพ่อง, 2564)

กระบวนการจิตปัญญาศึกษา (Contemplative Education) เป็นหนึ่งในวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นที่เลื่องของนักศึกษาครู โดยกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวจิตปัญญาศึกษาเริ่มต้นด้วยกระบวนการสนทนาเชิงบวกเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน จากนั้นเป็นการเปิดใจเพื่อให้แต่ละฝ่ายสะท้อนปัญหาที่แท้จริงของตนเอง นำมาสู่การฟังอย่างลึกซึ้ง เพื่อเกิดทักษะการวิเคราะห์แยกแยะปัญหาเพื่อทำความเข้าใจในมุมมองที่ต่างกัน ก่อให้เกิดการใช้สติปัญญาในการพิจารณาปัญหานำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาเพื่อหาวิธีแก้ไขปัญห และเกิดการสร้างสมาธิซึ่งมาจากการทำกิจกรรมส่งผลให้ผู้เรียนเกิดสมาธิจดจ่อในการเรียนรู้ (Wilson, 2021; Reeve et al,

2021; and Bonnardel et al, 2018) กระบวนการนี้ช่วยให้นักศึกษาคูสภพัฒนาคุณลักษณะการเป็นพี่เลี้ยงที่มีความเข้าใจ และการยอมรับในความแตกต่างของนักเรียน ส่งผลให้ครูเกิดความสามารถในการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น (วิเชียร ไชยบัง, 2560) การนำกระบวนการจิตปัญญาศึกษาเข้ามาใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาคูสภศึกษาจึงเป็นวิธีการที่มีศักยภาพและมีประโยชน์อย่างยิ่ง การนำเอากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดจิตปัญญาศึกษามาใช้ในการพัฒนานักศึกษาคูสภ นอกจากจะช่วยให้นักศึกษาคูสภเกิดทักษะที่จำเป็นในการเป็นพี่เลี้ยงที่ดี แต่ยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ครูในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปราณี อ่อนศรี, 2557; วิเชียร ไชยบัง, 2560 และวิจารณ์ พานิช, 2556)

สำหรับสมรรถนะของนักศึกษาคูสภศึกษาที่จำเป็นต้องมีการพัฒนาเพื่อรองรับการเป็นครูในอนาคต โดยต้องเริ่มจากการพัฒนาด้านความรู้ ทักษะ ทศนคติ ค่านิยม และการปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วมในสังคมเพื่อไปสู่เป้าหมายของวิชาสังคมศึกษาคือการเป็นพลเมืองดีของสังคม (พูลศักดิ์ หอมสมบัติ และคณะ, 2565) นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดความสามารถของผู้เรียนไว้ 5 ด้านประกอบด้วย การสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี ร่วมกับการพัฒนาด้านทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งในศาสตร์ของสังคมศึกษา และการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการแบบข้ามศาสตร์ทั้ง 8 กลุ่มสาระ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

จากประเด็นดังกล่าว ส่งผลทำให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาคูสภศึกษาโดยการนำเอาแนวคิดจิตปัญญาศึกษามาใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนพร้อมกับฝึกปฏิบัติการใช้กระบวนการจิตปัญญาศึกษาด้วยกิจกรรมโฮมรูม เพื่อปลูกฝังให้เกิดการเรียนรู้ความเป็นตัวของตัวเอง การรู้เท่าทันผู้อื่น การคิดไตร่ตรองเพื่อให้เกิดการใคร่ครวญในสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เกิดการคิดวิเคราะห์แยกแยะในประเด็นที่เกิดขึ้นในสังคม เกิดความเข้าใจในสถานะของกลุ่มผู้เกี่ยวข้องในแต่ละสถานการณ์ เหมือนว่าตนเองได้เข้าไปอยู่หรือเป็นตัวแสดงในสถานการณ์นั้น โดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความสุข มีแรงจูงใจ รวมไปถึงการสร้างแรงบันดาลใจในการเรียน การกำหนดเป้าหมายของการเรียน และทำการประเมินคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาคูสภศึกษาที่เกิดจากการพัฒนาด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาคูสภศึกษาด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษา
2. เพื่อประเมินคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาคูสภศึกษาด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาคูสภศึกษาโดยใช้กระบวนการจิตปัญญาศึกษาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ โดยมุ่งเน้นในการพัฒนาความเป็นพี่เลี้ยงโดยใช้การฝึกปฏิบัติกิจกรรมเป็นหลัก โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้มีการกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ประชากรในการวิจัยคือ นักศึกษาครูจากหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุงปี 2562 (หลักสูตร 4 ปี) คณะครุศาสตร์ ที่เข้าศึกษาชั้นปีที่ 1 ในปีการศึกษา 2563 จำนวน 8 หลักสูตร รวมนักศึกษาทั้งสิ้น 190 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาครูหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต หลักสูตรปรับปรุงปี 2562 (หลักสูตร 4 ปี) สาขาวิชาสังคมศึกษา จำนวน 28 คน ที่ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

2. นำกลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมโฮมรูมด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษาซึ่งนักศึกษาครูที่เป็นรุ่นพี่ชั้นปีที่ 4, 3 และ 2 เป็นผู้จัดกิจกรรมให้ โดยมีอาจารย์ประจำสาขาวิชาเป็นผู้ควบคุมการทำกิจกรรม ตั้งแต่ขั้นวางแผน เลือกประเด็นที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมโฮมรูม ออกแบบแผนกิจกรรมตามกระบวนการจิตปัญญาศึกษา ปรับแก้แผนการดำเนินการ จัดกิจกรรม และการสรุปผลการดำเนินของกิจกรรมในส่วนของผู้เข้าร่วมกิจกรรม และผู้ดำเนินกิจกรรม โดยตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรม 3 ครั้ง

3. นำกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเข้าอบรมเชิงปฏิบัติการในโรงเรียนที่ใช้นวัตกรรมในการจัดการเรียนรู้ โดยการพัฒนาผู้เรียนด้วยกิจกรรมจิตปัญญาศึกษา ที่โรงเรียนบ้านปะทาย ตำบลทุ่งใหญ่ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 1 ครั้ง เพื่อฝึกกระบวนการคิด และการนำเอาจิตปัญญาศึกษาไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน รวมไปถึงการออกแบบกิจกรรมจิตปัญญาศึกษาสำหรับการโฮมรูม การสอดแทรกกิจกรรมจิตปัญญาศึกษาในการจัดการเรียนรู้ และการบูรณาการกิจกรรมจิตปัญญาศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในแต่ละสาระวิชา

4. สร้างเครื่องมือและหาคุณภาพเครื่องมือ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบประเมินคุณลักษณะความเป็นที่เล็งของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบประเมินจากโครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการผลิตครู คุณภาพฐานสมรรถนะตามแนวทาง การบูรณาการแนวคิดจิตกับปัญญาศึกษา ความเป็นที่เล็งและงานวิจัยเป็นฐาน ซึ่งคณะครุศาสตร์ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการวิจัยร่วมกับที่ประชุมคณบดีคณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏทั่วประเทศ โดยมีประเมินคุณภาพของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.84 ค่าความเที่ยงตรงเท่ากับ 0.79 และค่าความสอดคล้องของแบบประเมินเท่ากับ 0.88 ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการประเมินได้

5. ก่อนที่กลุ่มตัวอย่างจะออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาในรายวิชาเฉพาะ ซึ่งได้กำหนดไว้ในหลักสูตรให้ออกไปปฏิบัติการในสถานศึกษาทุกปีจนจบชั้นปีที่ 4 ทำการประเมินคุณลักษณะความเป็นที่เล็งของกลุ่มตัวอย่างก่อนที่จะออกไปฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษา มอบหมายให้กลุ่มตัวอย่างได้ออกแบบแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูมเพื่อปรับพฤติกรรมของผู้เรียนด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษา ประกอบด้วย การสนทนาเชิงบวก การเปิดใจเพื่อสะท้อนความต้องการหรือปัญหาของนักเรียน การฟังอย่างลึกซึ้งเพื่อหาวิธีการแก้ไขปัญหาร่วมกัน และการเกิดสมาธิจดจ่อกับสิ่งที่กำลังปฏิบัติอยู่ โดยมอบหมายให้ชั้นปีที่ 1 ออกแบบและจัดกิจกรรมโฮมรูม 1 ครั้ง พร้อมทั้งถ่ายคลิปเผยแพร่ ชั้นปีที่ 2 ออกแบบและจัดกิจกรรมโฮมรูม 1 ครั้ง พร้อมทั้งถ่ายคลิปเผยแพร่ ชั้นปีที่ 3 ออกแบบและจัดกิจกรรมโฮมรูม 2 ครั้ง พร้อมทั้งถ่ายคลิปเผยแพร่ และชั้นปีที่ 4 ออกแบบและจัดกิจกรรมโฮมรูม 2 ครั้ง พร้อมทั้งถ่ายคลิปเผยแพร่ โดยแผนการทำกิจกรรมโฮมรูมนั้นจะต้องมีการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดย 1 ใน 3 คือครูที่เล็งที่ดูแล

นักศึกษาครูที่ฝึกประสบการณ์ และอีก 2 ท่านเป็นอาจารย์ในสาขาวิชาสังคมศึกษา คุณภาพของแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูมในทุกชั้นปีจะมีคุณภาพอยู่ในระดับที่สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งอาจมีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6. อาจารย์นิเทศและครูพี่เลี้ยงร่วมกันประเมินโดยใช้เครื่องมือในการประเมินคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาที่ออกฝึกประสบการณ์ในโรงเรียน หลังจากที่มีการลงมือปฏิบัติการจัดโฮมรูมโดยใช้กิจกรรมจิตปัญญาศึกษา ในช่วงที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานศึกษาเสร็จสิ้นในแต่ละชั้นปี เพื่อประเมินคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษา ที่เกิดจากการนำเอากระบวนการจิตปัญญาศึกษาไปใช้ในการจัดกิจกรรมโฮมรูมในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาคุณลักษณะผู้เรียน

7. วิเคราะห์ค่าคะแนนการประเมินจากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศตั้งแต่ชั้นปีที่ 1-4 โดยนำเอาค่าคะแนนทั้ง 4 ครั้ง มาทำการคำนวณหาระดับการแสดงออกพฤติกรรมความเป็นพี่เลี้ยงของกลุ่มตัวอย่าง 5 ด้าน คือ ประกอบด้วย ด้านความรับผิดชอบ การแก้ไขปัญหา การสื่อสารและการให้คำปรึกษา การทำงานร่วมกับผู้อื่น และการวางแผนและการจัดกิจกรรม โดยแบ่งช่วงค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ คือ ดีมากเท่ากับ 5 คะแนน ดี เท่ากับ 4 คะแนน ปานกลาง เท่ากับ 3 คะแนน น้อย เท่ากับ 2 คะแนน และน้อยที่สุด เท่ากับ 1 คะแนน ทำการหาค่าเฉลี่ยที่ได้จากครูพี่เลี้ยงและอาจารย์นิเทศพร้อมทั้งหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) นำผลรวมของค่าคะแนนแต่ละด้านมาหารด้วยจำนวนกลุ่มตัวอย่างคือ 28 คน แล้วทำการแปลค่าการแสดงพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างดังนี้ ช่วง 4.51-5.00 คะแนนแสดงในระดับมากที่สุด ช่วง 3.51-4.50 คะแนนแสดงในระดับมาก ช่วง 2.51-3.50 คะแนนแสดงในระดับปานกลาง ช่วง 1.51-2.50 คะแนนแสดงในระดับน้อย และช่วง 0-1.50 คะแนนแสดงในระดับน้อยที่สุด และหาภาพรวมของการแสดงออกถึงคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นปีด้วย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษา ด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษา พบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ยคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษา มีแนวโน้มที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องในแต่ละชั้นปี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงที่เกิดขึ้น ดังนี้

1. พฤติกรรมการแสดงออกถึงคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ในภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.49 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและการจัดกิจกรรมมีคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.05 S.D.=0.64) ซึ่งมีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 3.95 S.D.=0.61) ด้านการสื่อสารและให้คำปรึกษา ($\bar{X}$ = 3.69 S.D.=0.58) ด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 2.95 S.D.=0.60) และด้านการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$ = 2.83 S.D.=0.74) เป็นด้านที่มีค่าคะแนนต่ำที่สุด

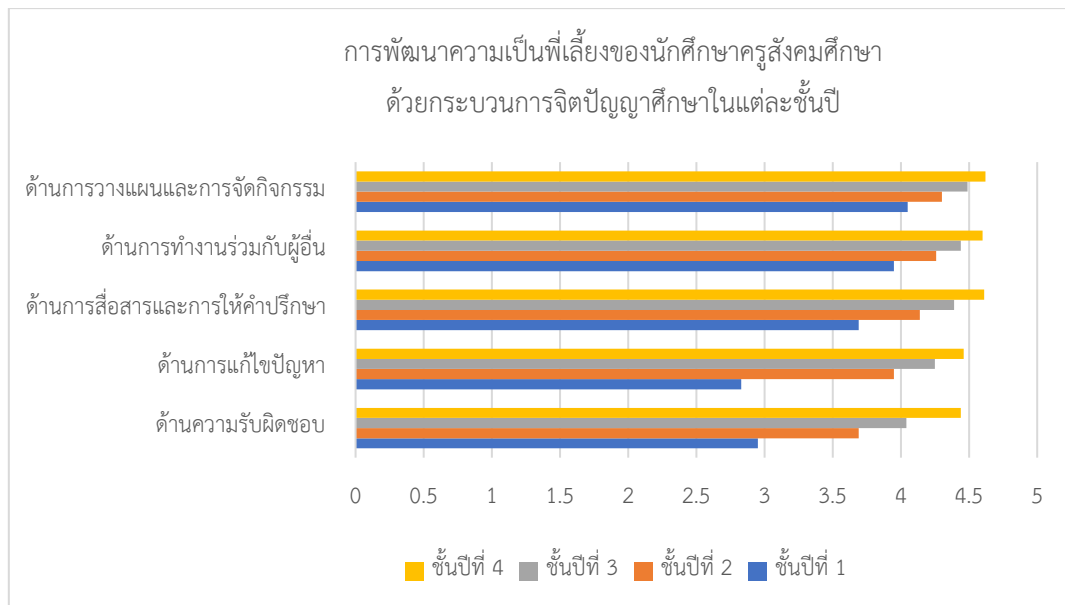
2. พฤติกรรมการแสดงออกถึงคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ในภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.07 อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและการจัดกิจกรรมมีคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.30 S.D.=0.49) ซึ่งมีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.26 S.D.=0.50) ด้านการสื่อสารและให้คำปรึกษา ($\bar{X}$ = 4.14 S.D.=0.46) ด้านการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$ = 3.95 S.D.=0.69) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 3.69 S.D.=0.38) เป็นด้านที่มีค่าคะแนนต่ำที่สุด

3. พฤติกรรมการแสดงออกถึงคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.32 อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและการจัดกิจกรรม มีคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49 S.D.=0.31) ซึ่งมีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.44 S.D.=0.32) ด้านการสื่อสารและให้คำปรึกษา ($\bar{X}$ = 4.39 S.D.=0.39) ด้านการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$ = 4.25 S.D.=0.57) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.04 S.D.=0.55) เป็นด้านที่มีค่าคะแนนต่ำที่สุด

4. พฤติกรรมการแสดงออกถึงคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ในภาพรวมค่าคะแนนเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนและการจัดกิจกรรม มีคะแนนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.62 S.D.=0.23) ซึ่งมีคะแนนสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารและให้คำปรึกษา ($\bar{X}$ = 4.61 S.D.=0.28) ด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ = 4.60 S.D.=0.24) ด้านการแก้ไขปัญหา ($\bar{X}$ = 4.46 S.D.=0.44) และด้านความรับผิดชอบ ($\bar{X}$ = 4.44 S.D.=0.31) เป็นด้านที่มีค่าคะแนนต่ำที่สุด ดังตารางที่ 1 และรูปที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการพัฒนาความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษาด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษาในแต่ละชั้นปี

คุณลักษณะ ความเป็นพี่เลี้ยง	ชั้นปีที่ 1			ชั้นปีที่ 2			ชั้นปีที่ 3			ชั้นปีที่ 4		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ พฤติกรรม
ด้านความรับผิดชอบ	2.95	0.60	ปานกลาง	3.69	0.38	มาก	4.04	0.55	มาก	4.44	0.31	มาก
ด้านการแก้ไขปัญหา	2.83	0.74	ปานกลาง	3.95	0.69	มาก	4.25	0.57	มาก	4.46	0.44	มาก
ด้านการสื่อสารและ การให้คำปรึกษา	3.69	0.58	มาก	4.14	0.46	มาก	4.39	0.39	มาก	4.61	0.28	มากที่สุด
ด้านการทำงานร่วมกับ ผู้อื่น	3.95	0.61	มาก	4.26	0.50	มาก	4.44	0.32	มาก	4.60	0.24	มากที่สุด
ด้านการวางแผนและ การจัดกิจกรรม	4.05	0.64	มาก	4.30	0.49	มาก	4.49	0.31	มาก	4.62	0.23	มากที่สุด
เฉลี่ย	3.49	0.63	ปานกลาง	4.07	0.50	มาก	4.32	0.43	มาก	4.55	0.30	มากที่สุด

ภาพ 1 เปรียบเทียบพัฒนาการของคุณลักษณะความเป็นที่เลี้ยงแต่ละด้านของนักศึกษาครูสังคมศึกษาชั้นปีที่ 1-4

จะเห็นได้ว่าการนำเอากระบวนการจิตปัญญาศึกษาไปใช้ร่วมกับการจัดกิจกรรมโฮมรูมในชั้นเรียนของนักศึกษาครูสังคมศึกษา ส่งผลให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นที่เลี้ยงโดยมีพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกด้านเพิ่มขึ้นตามชั้นปีที่ทำการศึกษา ซึ่งเป็นผลมาจากการได้ฝึกปฏิบัติจริงในสถานศึกษาและในการฝึกปฏิบัติในมหาวิทยาลัยจากการที่นำไปใช้จัดกิจกรรมรับน้องใหม่ของสาขาวิชาสังคมศึกษาทุกปี

อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นที่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษา มุ่งเน้นไปที่การฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง รวมไปถึงการได้เข้าร่วมการอบรมเชิงปฏิบัติการในโรงเรียนเชิงนวัตกรรมที่มีการทำเอากระบวนการจิตปัญญาศึกษาไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมโฮมรูม จากนั้นมีการนำมาฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องทั้งในสถานศึกษาที่เป็นสถานที่ฝึกประสบการณ์วิชาชีพ ในห้องเรียนที่มหาวิทยาลัย โดยผ่านกิจกรรมการรับน้องใหม่ ที่มีการจัดให้กับนักศึกษาใหม่ชั้นปีที่ 1 ได้เรียนรู้แนวทางการจัดกิจกรรมด้วยกระบวนการจิตศึกษา ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างลึกซึ้งซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องในการลงฝึกประสบการณ์ในสถานศึกษาในรายวิชาเรียน ซึ่งมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องผลของการฝึกในลักษณะนี้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษาของ วิเชียรไชยบัง (2560) ที่พบว่า การที่จะให้เกิดคุณลักษณะความเป็นผู้นำ ความเป็นที่เลี้ยง ความมุ่งมั่นในสิ่งที่ปฏิบัติ จะต้องมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับการศึกษาของ ลินดา นาคโปย และคณะ (2562) ที่พบว่าหลังจากมีการทดลองปฏิบัติการโฮมรูมด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษาในครั้งแรกเสร็จสิ้นแล้ว เมื่อฝึกปฏิบัติในครั้งที่ 2 จะมีคุณลักษณะความเป็นที่เลี้ยงแสดงออกมามากกว่าการฝึกปฏิบัติในครั้งแรก

ผลของการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษาทั้ง 5 ด้านเกิดจากการฝึกปฏิบัติการจริง โดยเฉพาะการฝึกปฏิบัติการในชั้นเรียนของสถานศึกษา และการฝึกปฏิบัติโดยมีรุ่นน้องชั้นปีที่ 1 เป็นผู้ได้รับการฝึกการถ่ายทอดองค์ความรู้ รวมไปถึงการได้ออกแบบแผนการจัดกิจกรรมโฮมรูมด้วยกระบวนการจิตศึกษาด้วยตนเอง ส่งผลทำให้คุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษามีพัฒนาการอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ชั้นปีที่ 1 ที่เป็นน้องใหม่ในมหาวิทยาลัย จึงต้องเริ่มโดยการได้รับการรับความรู้จากการใช้จิตปัญญาศึกษาในกิจกรรมโฮมรูม ที่รุ่นพี่ได้จัดให้อย่างต่อเนื่องในช่วงการรับน้อง เมื่อผ่านการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องก่อให้เกิดพัฒนาการเป็นไปในทิศทางที่มีการแสดงออกคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งถึงชั้นปีที่ 4 ที่มีการแสดงออกในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับ วิเชียร ไชยบัง (2560) การศึกษาของ Reeve et al (2021) และการศึกษาของ Bonnardel et al (2018) ที่พบว่าในการใช้จิตปัญญาศึกษาในการจัดการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมโฮมรูม นอกจากจะช่วยให้เกิดกระบวนการคิดอย่างตรึงตรองของผู้เรียนแล้ว ผู้ที่จัดการเรียนรู้ก็จะเกิดคุณลักษณะการคิดอย่างตรึงตรองตามไปด้วย ซึ่งเป็นลักษณะของการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เกิดขึ้นจากการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษา โดยใช้กระบวนการจิตปัญญาศึกษา หากมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง คุณลักษณะดังกล่าวจะเกิดขึ้นตามประสบการณ์หรือการฝึกฝน พร้อมทั้งมีการแสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีพัฒนาการที่สูงขึ้นตามชั้นปีที่เรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ ลินดา นาคโปย และคณะ (2562) ที่พบว่าการพัฒนานักศึกษาครูด้วยการบูรณาการแนวคิดจิตปัญญาศึกษา ระบบพี่เลี้ยงและการวิจัยเป็นฐาน เมื่อนักศึกษาครูได้ฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ส่งผลทำให้เกิดคุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยง การเป็นนักวิจัย รวมถึงคุณลักษณะของครูในศตวรรษที่ 21 อย่างอัตโนมัติ

นอกจากนี้ยังแตกต่างจากการศึกษาของ สุรยศ ทรัพย์ประกอบ และคณะ (2565) ที่มุ่งเน้นการพัฒนานักศึกษาครูให้สามารถปฏิบัติการวิจัยในชั้นเรียนโดยใช้ครูพี่เลี้ยงทางวิชาการ ช่วยให้การปฏิบัติการของนักศึกษาครูในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ โดยการศึกษาครั้งนี้ เป็นการฝึกเพื่อพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาครูสังคมศึกษา โดยการลงมือปฏิบัติจริงเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ในบทบาทหน้าที่ของของครู ซึ่งเมื่อมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องจะส่งผลให้คุณลักษณะความเป็นพี่เลี้ยงของนักศึกษาครูสังคมศึกษาเกิดขึ้นด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความลึกซึ้ง และสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้ต่อไปในอนาคตที่จะต้องออกไปเป็นครูประจำการ

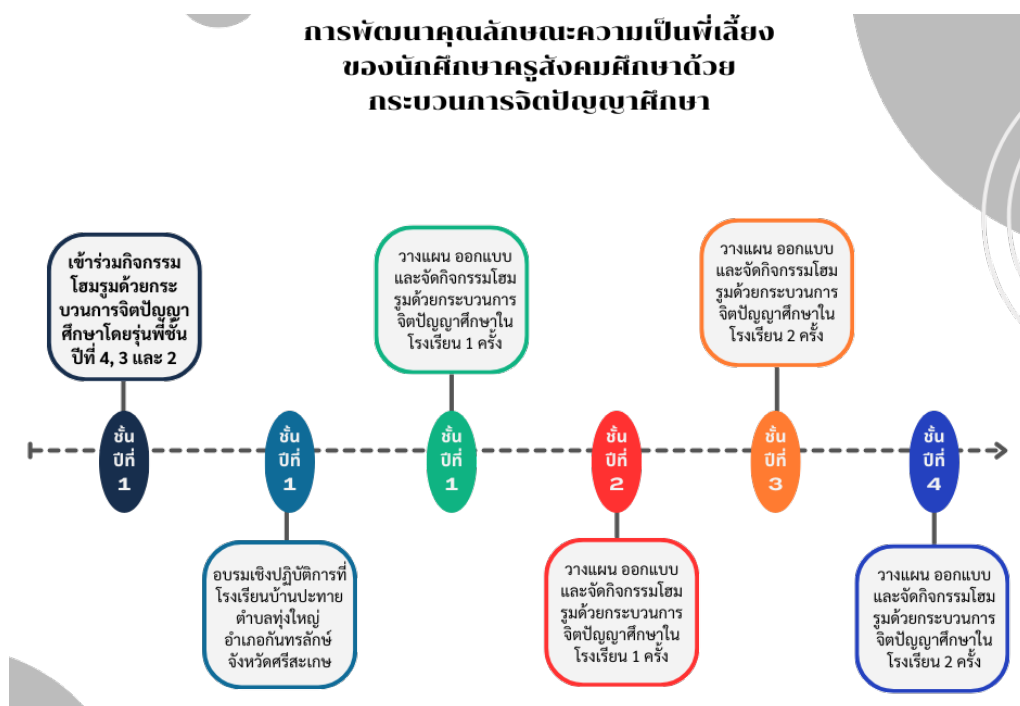
ข้อเสนอแนะ

การนำเอาผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์หรือต่อยอด จะต้องคำนึงถึงความต่อเนื่องของการพัฒนา ซึ่งการใช้กระบวนการจิตปัญญาศึกษาในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาครูนั้นจะต้องผ่านการฝึกฝนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดการซึมซับ และมีความรู้สึกในการมีส่วนร่วมของการในการพัฒนาผู้เรียน ซึ่งในบางครั้งการฝึกอาจไม่จำเป็นต้องใช้กิจกรรมโฮมรูม อาจจะไปบูรณาการกับกิจกรรมด้านอื่น เช่น การลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น ซึ่งในการฝึกลักษณะนี้อาจใช้ไม่ได้กับกลุ่มตัวอย่างบางคน อาจจะต้องหาวิธีการใหม่ในการฝึกฝนเพื่อให้เกิดคุณลักษณะตามที่หลักสูตรต้องการ

การศึกษาในครั้งต่อไป ควรมีการทดลองนำกิจกรรมจิตปัญญาศึกษาไปพัฒนาคุณลักษณะด้านอื่นของนักศึกษาที่สอดคล้องกับสมรรถนะของครู ซึ่งมีการปรับปรุงตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ ที่มีการประกาศใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอาจจะช่วยในการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูให้เกิดขึ้นและติดตัวนักศึกษาคูไปจนกระทั่งจบการศึกษา แล้วไปประกอบอาชีพด้านบุคลากรทางการศึกษาต่อไป

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ได้พบองค์ความรู้ใหม่ในการนำเอากระบวนการจิตปัญญาศึกษาไปใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาครู ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สอดคล้องกับหลักสูตรฐานสมรรถนะในการผลิตครู รวมถึงสอดคล้องทักษะในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นคุณลักษณะของบัณฑิตที่จะต้องพัฒนา โดยวิธีการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นที่เลี้ยงจากการใช้กระบวนการจิตปัญญาศึกษามานำบูรณาการที่เกิดขึ้นจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ เริ่มต้นโดยให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งยังไม่เคยได้ฝึกปฏิบัติหรือเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมโดยใช้กระบวนการจิตปัญญาศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมการรับน้องของสาขาวิชาสังคมศึกษา ซึ่งรุ่นพี่จะนำเอากิจกรรมบูรณาการกับกระบวนการจิตปัญญาศึกษาจัดให้กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งจะมีรุ่นพี่ตั้งชั้นปีที่ 4, 3 และ 2 เป็นผู้จัดกิจกรรมให้ จากนั้นทำการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่มีการใช้กระบวนการจิตปัญญาศึกษาในการจัดการเรียนรู้จนกลายเป็นวิถีของโรงเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการนำมาบูรณาการในการจัดการในชั้นเรียนมากขึ้น จากนั้นให้นักศึกษาได้ออกแบบกิจกรรมโฮมรูมของตนเอง แล้วฝึกปฏิบัติการในสถานศึกษา โดยในชั้นปีที่ 1 และ 2 ต้องฝึกอย่างน้อย 1 ครั้งในการออกปฏิบัติการที่โรงเรียน และชั้นปีที่ 3 และ 4 ต้องฝึกปฏิบัติอย่างน้อยคนละ 2 ครั้ง พร้อมกับให้ชั้นปีที่ 4, 3 และ 2 ต้องจัดกิจกรรมโฮมรูมด้วยกระบวนการจิตศึกษาให้กับน้องปี 1 ด้วย ทำให้คุณลักษณะความเป็นที่เลี้ยงมีพัฒนาการขึ้นอย่างต่อเนื่องดังผลการวิจัยที่ปรากฏ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการพัฒนาคุณลักษณะความเป็นที่เลี้ยงด้วยกระบวนการจิตปัญญาศึกษาของนักศึกษาครูสังคมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). **มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรีสาขาศาสตร์และศึกษาศาสตร์ (หลักสูตรสี่ปี)**

พ.ศ. 2562. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ

ธนกฤต อึ้งน้อย และอนุชา กองพ่อง. (2564). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูใหม่ในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดโรงเรียนเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. 23(2), 169-180.

ปราณี อ่อนศรี. (2557). จิตตปัญญาศึกษา: การศึกษาเพื่อการพัฒนาคนในศตวรรษที่ 21. **วารสารพยาบาลทหารบก**. 15(1), 7-11.

พูลศักดิ์ หอมสมบัติ, สุพจน์ ตปสีโล, บรรยวดี ฝางคำ, สุพิมล ศรีรักษา และวินัยธรพัยคอร์ณ ปัญญาพโล. (2565).

สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนสังคมศึกษาในศตวรรษที่ 21. **วารสาร มจร. อุบลปริทรรศน์**.

7(3), 257-272.

ลินดา นาคโปย, วิทยา เต่าสา, สุทธิชา สมณา, พรทิพย์ อันเกษม และธิดารัตน์ อธิปัญจพงษ์. (2562). **โครงการวิจัย**

และพัฒนากระบวนการผลิตครูคุณภาพฐานสมรรถนะตามแนวทาง การบูรณาการแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

ระบบพี่เลี้ยงและการวิจัยเป็นฐานคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์.

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.

วนิดา ยามรักษา, ขวลิต สูงใหญ่ และธีรเชษฐ์ เรืองสุขอนันต์. (2564). การพัฒนารูปแบบการนิเทศที่เน้นการเป็นพี่เลี้ยงทางวิชาการ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูนานาชาติ.

วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 22(2), 167-187.

วิเชียร ไชยบัง. (2560). **โรงเรียนนอกกะลา (ภาคปาฏิหาริย์)**. พิมพ์ครั้งที่ 17. บุรีรัมย์: สำนักพิมพ์ เรือนนอกกะลา.

วิจารณ์ พานิช. (2556). **การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสยามกัลมาจล.

สุรยศ ทรัพย์ประกอบ, เจนศึก โพธิศาสตร์ และประธาน ประจวบโชค. (2565). การพัฒนารูปแบบการเป็นพี่เลี้ยงเพื่อส่งเสริมสมรรถนะด้านการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์สำหรับครู. **วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ**.

15(2), 161-175.

Carla Wilson. (2021). A Contemplative Pedagogy: The Practice of Presence When the Present is Overwhelming. **Journal of Transformative Learning**. 8(1), 52-62.

<https://jotl.uco.edu/index.php/jotl/article/view/432>

Julia Reeve, Ruth Jindal, Craig Bartle and Neil Stokes. (2021). Using creative and contemplative pedagogy to promote learning efficacy and wellbeing within first-year, undergraduate students.

Gateway Papers. 2(1), 1-12. DOI: <https://doi.org/10.3943/gp.34>

Valerie Bonnardel, Terry Biddington, Brandon May, Rhiannon Jones and Simon Roffey. (2018).

Toward the implementation of contemplative practices in higher education. **Journal of**

Perspectives in Applied Academic Practice. 6(3), 3-13. <https://doi.org/10.14297/jpaap.v6i3.362>